

Otázka: Vývoj sociologického myšlení

Předmět: Společenské vědy, Sociologie

Přidal(a): -

Základní sociologické směry a školy

a) Protosociologie = předvědecké období

- **antika** - součástí filozofie
 - vznik Polis = organizace společnosti, větší svoboda
 - Platón - aristokracie, Aristotelés - demokracie
- **Renesance:**
 - Niccoló Machiavelli - Vladař (1532) = teorie o vládnutí, rozdělení státu a moci
- **Novověké názory:**
 - Thomas Hobbes - tzv. válka všech proti všem = každý člověk prosazuje své egoistické zájmy; morálka není člověku vrozená, ale vytváří se organizací společnosti
 - John Locke - ve společnosti vládne tzv. přirozená harmonie, stát má za úkol ji chránit
 - Jean J. Rousseau - tzv. společenská smlouva = lidé se podřizují zákonu, který si sami vytvořili - jsou poddanými i suverény zároveň

b) Vlastní vznik sociologie

- **Auguste Comte**
 - Zakladatel sociologie jakožto vědního oboru
 - **Positivismus** - zabývá se jevy a fakty, zbytečné jsou úvahy a tázání, využívá

exaktnosti přírodních věd

- Zákon tří stadií = teorie vývoje lidského vědění, který prochází třemi stádii - teologickým, metafyzickým a pozitivním
- Naturalistické směry - snaha přirovnat sociologii k přírodním vědám (naturalistický pozitivismus)
- Dílo: **Kurz pozitivní filozofie** (1838)

c) 19. století - Evolucionismus

= žádná oblast reality není neměnná, ale vyvíjí se

- **Herbert Spencer**

- Představitel naturalistických směrů
- **Organicistický proud** = důraz na podobnost rysů lidské společnosti a biologického organismu

d) První etapa - přelom a 20. století

- **komunismus** = buržoazie vykořisťuje proletariát -> třídní boj - vítězství proletariátu nad buržoazií a nastolení beztřídní společnosti = **Karl Marx**
 - Buržoazie (kapitalisti) x proletariát (dělníci)
 - Analýza moderní průmyslové společnosti (kapitalistická společnost) = buržoazie, kritika vytváření sociálních nerovností
 - Dílo: **Komunistický manifest** (1848)
- **sociologismus** = tendence vykládat všechny jevy pouze přímým působením jevů sociálních (výklad společnosti z ní samotné) = **Émile Durkheim**
 - Definoval sociologii jako vědu o sociálních faktech
 - Systematická analytická práce se statistickými daty -> průkopník kvantitativního výzkumu v sociologii
 - Odmítal naturalistický i psychologizující přístup
 - Dílo: **Společenská dělba práce** (1893)
- **Chápající sociologie** = usilování o porozumění smyslu sociálního jednání = **Max Weber**
 - Sociologické uvažování o sociálním jednání

- Rozvinul koncepci společenských vrstev, tedy rozvrstvení společnosti
- Dílo: **Protestantská etika a duch kapitalismu** (1904)
- **Vilfredo Pareto**
 - **Teorie elit** - vysvětlení mocenských vztahů ve společnosti, lidé jsou si přirozeně biologicky a psychologicky nerovni - rozdělení na vládnoucí elitu a masu, vznik kontra elity a svržení původní elity
 - Dílo: **Pojednání o všeobecné sociologii** (1916)
- **Formální sociologie** = zkoumá různé formy lidských vztahů a socializace = **Georg Simmel**
 - Rozebíral problematiku role peněz ve společnosti, teorie konfliktů či analýzy módy
 - Základy sociologického **antipozitivismu** -> „Co je společnost?“
 - Dílo: **Filosofie peněz** (1900)

e) Druhá etapa - 1. pol. 20. století

- Mnohé empirické výzkumy - sběr dat v terénu - po 1. světové válce v USA ve velkých průmyslových městech
- Sociální problémy - rasové konflikty, alkoholismus, drogy, adaptace imigrantů apod.
- **Tomáš G. Masaryk**
 - Zabýval se prostitucí, sebevraždami či alkoholismem - negativní jevy moderní civilizace
- **Frankfurtská škola** = neomarxisté
 - Cíl - osvobodit lidské bytosti z okolností, jež je zotročují
 - **Theodor W. Adorno, Max Horkheimer**

f) Třetí etapa - 2. pol. 20. století

- Teoretická sociologie = snaha o vysvětlení sociologického celku, který ale má být empiricky podložen
- Přesun z makrosociologie na mikrosociologii

g) Čtvrtá etapa - od 60. let

- **Strukturální funkcionalismus** = společnost jako celek, složený ze struktur, které plní jednotlivé funkce (kulturní subsystemy - hodnoty, myšlenky) = **Talcott Parsons** (teorie stratifikace), Robert K. Merton
- **Teorie konfliktu** = snaha o porozumění společnosti zkoumáním konfliktů, jež v ní působí - kritické postavení k funkcionalismu = **Kenneth E. Boulding, Ralf Dahrendorf**
- **Interpretativní teorie** = zabývá se každodenním životem jedinců, kteří svým jednáním vytvářejí společnost - nestálý lidský produkt = **George H. Mead** (symbolický interakcionismus)

h) Pátá etapa - současnost

- Různorodá - spousta pohledů na svět
- Dvě základní paradigmaty:
 - **Objektivistické** - člověk je pasivní - sociální realita je považována za objektivní skutečnost existující vně individuů, zkoumání sociálních faktů, změn a struktury (normy, vztahy, hodnoty)
 - **Interpretativní** - člověk je aktivní - sociální realita je konstrukt v myslích lidí a zkoumá, jak ji lidi vytvářejí

Základní sociologické disciplíny

- **Sociologie pohlaví**
 - Zkoumání pohlaví ze sociálního hlediska, interakce mezi nimi a skupinami, které se v nich vytváří (např. transgendeři)
- **Sociologie věkových skupin**
 - Studium vztahů a interakcí mezi jednotlivými věkovými skupinami a vývoje jedince v jednotlivých fázích (např. gerontologie)
- **Sociologie politiky**
 - Zabývá se vztahem společnosti a politiky, společenskými faktory ovlivňující politiku a naopak
 - Pomáhá porozumět politickým procesům
- **Sociologie náboženství**
 - Zkoumá vztahy mezi náboženstvím a společností
 - Zabývá se tím, jaký vliv má náboženství na utváření společnosti a naopak

- **Sociologie rodiny a vzdělání**
 - Zkoumá vzdělávání ze sociálního hlediska, vykládá jevy a procesy vzdělávání
 - Společnost jako společenství rodin
- **Sociologie rasových a etnických skupin**
 - Zabývá se sociálními, politickými a ekonomickými vztahy mezi rasami a etnicitami
- **Sociologie lidských sídel**
 - Studuje společenský život a lidskou interakci v metropolích
- **Sociologie práce a průmyslu**
 - Sleduje technologické změny, globalizaci apod. a jejich přímý dopad na jedince a moderní společnost
- **Sociologie práva**
 - Studuje vztah práva a společnosti
- **Sociologie masových médií**
 - Zkoumá působení masové komunikace na společnost